

درس خارج فقه استاد هادی عباسی خراسانی

جلسه شانزدهم، ۱۴۰۳/۰۲/۱۰

موضوع: فقه المشاورة/خصوصیات مشاوره ی اسلامی /امانت داری و خداباوری مشاور اسلامی

1- حدیث اخلاقی (برخورد عجیب مؤمن در امور خوشایند و ناخوشایند)

حدیث اخلاقی و معرفتی امروز را در محضر اولین متخلق و بزرگ‌ترین متخلق عالم و آدم، حضرت خاتم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) هستیم. ایشان در بیان برخورد انسان با کارهایی که برای او رخ می‌دهد، دستورالعمل سنگین و رصینی دارند. سعی کنیم این دستورالعمل را در زندگی مان پیاده کنیم. (بحار ج ۷۹ ص ۱۳۹)

«عجبا لأمر المؤمن إن أمره كله له خير، وليس ذلك لأحد إلا للمؤمن إن أصابته سراء شكر، فكان خيرا له، وإن أصابته ضراء صبر، فكان خيرا له [1].»

1.1- خیربودن برخورد مؤمن با امور متفاوت

این کار مؤمن، شگفت‌آور است که هرچه که برای انسان مؤمن رخ دهد، خیر است! یک مشاور و یک مراجع و مؤمن باید دیدش را نسبت به عالم و آدم عوض کند. ما مشکل شناختی و معرفتی و دیدگاهی داریم. باید نگاهمان را به عالم و آدم عوض کنیم. تعبیر امر است. امر، یعنی آنچه خدا برایش مقدر کرده است، خیر است. این برای هیچ کس نیست، مگر برای انسان مؤمن.

1.2- مشاوره، امری باورانه و یاورانه

آیا مشاوره، باورانه است و یا یاورانه است؟ نظر ما این است که گاهی باورانه است و گاهی یاورانه. گاهی باید یاور مراجع شود و گاهی باور او شود.

1.3- اختصاص این صفت برای مؤمن

«لیس ذلك لأحد إلا للمؤمن». این مؤمن، یعنی کسی که اهل اعتقاد و باور است. آنانی که به باور رسیده‌اند، می‌توانند این نظر را داشته باشند که هرچه از جانب خدا می‌آید، خیر است. انسان در برخورد با آنچه اصابت می‌کند، از دو حال خارج نیست؛ یا شر است و یا خیر است. دید انسان مؤمن، خیری است. در دید مؤمن، شرّ نیست. شرّ، عدمی است. امر عدمی، مورد اراده‌ی الهی قرار نمی‌گیرد.

1.4- توحید عملی، نقطه‌ی ضعف انسان‌ها

آقا رسول الله (صلی‌الله‌علیه‌وآله) در مقام اجرای توحید عملی هستند. ما در توحید نظری از برهان نظم تا غیره، معمولاً مشکلی نداریم؛ ولی مشکل ما در توحید عملی است. از راه‌های توحید عملی، تغییر نگاه به عالم است؛ چرا که از خیر مطلق صادر شده که از او جز خیر صادر نمی‌شود. حال نشانه‌ی این مرحله‌ی سالک چیست؟ فرمودند:

1.5- برخورد مؤمن با امور خوشایند

«إن أصابته سرّاء شكره فکان خیرا له»؛

اگر کاری برای انسان رخ دهد که لبخند بزند و خوشحال شود، شکرگزاری می‌کند. می‌گوید: «فلک الحمد». حال که شکر کرد، برای او خیر می‌شود.

1.6- برخورد مؤمن با امور ناخوشایند

«وإن أصابته ضرّاء صبر فکان خیرا له.»

«ضرّاء»، یعنی آنچه ناراحت‌کننده است. اگر امر ناخوشایند به او برسد، صبر می‌کند.

1.7- دو احتمال در معنای «سرّاء» و «ضرّاء»

یک احتمال این است که «سرّاء»، امر خوشحال‌کننده و «ضرّاء»، امر ناراحت‌کننده باشد. احتمال دیگر این است که «سرّاء»، مشکلی است که بتواند بر آن غلبه کند و «ضرّاء»، مشکلی است که اراده‌اش در مقابل آن ضعیف باشد. طبق احتمال دوم، هر دو ناراحتی است و تفاوت به شدت و ضعف است. طبق احتمال اول، راحتی و ناراحتی است.

1.8- اولین یا آخرین منزل سلوک، برخورد با امور ناخوشایند

اولین منزل از منازل سیروسلوک و برای برخی، آخرین منزل، این است که در مواجهه‌ی امور ناراحت‌کننده، تمرین کنیم صبر کنیم. اگر چون و چرا کم شد، در مرتبه‌ی صبر و شکر قرار می‌گیریم.

«رَبِّ اجْعَلْنَا مِنَ الْمُصَلِّينَ الصَّابِرِينَ الشَّاكِرِينَ». این دعا را در نمازهای‌تان بخوانید.

1.9- کمترین فضیلت تقسیم‌شده بین بندگان

«و لَمْ يُقَسَّمْ بَيْنَ الْعِبَادِ شَيْءٌ أَقَلُّ مِنْ الْيَقِينِ [2].»

مؤمن، همه‌ی امور را خیر می‌داند؛ چه مشکل ساز باشد و چه نباشد. اینکه حضرت زینب (سلام‌الله‌علیها) فرمودند: «ما رَأَيْتُ إِلَّا جَمِيلاً» [3] همین است. به مرحله‌ی ایمانی رسیدند که بیان همین حالت است. ان‌شاء‌الله همه‌ی ما زینبی باشیم.

2- خلاصه جلسات گذشته

در فقه المشاورة در بحث مهمی قرار داشتیم. خصوصیات مشاوره‌ی اسلامی را بیان کردیم. گفتیم چون مضافاً‌إلیه آن اسلام است، بر اساس دستورهای اسلام حرکت می‌کنند. ما تنافی بین علم و اسلام نمی‌دانیم. آنچه تنافی است، به حسب ظاهر بین عالم و دیگران است؛ حتی در تخصص‌ها.

3- مرجعیت مشاوره‌ی اسلامی در صورت اختلاف در مبنا و راهکار بین مشاوره‌ی اسلامی و مشاوره‌ی اصطلاحی

در مقام جدایی، اگر روزی نظریات مشاورین رایج با مشاوره‌ی اسلامی تفاوت‌هایی یافت که همین‌طور خواهد بود، به خصوص در راهکارها، منبع را مشاوره‌ی اسلامی می‌دانیم. آنچه در اسلام مورد تأیید است، در مشاوره‌ی اسلامی باید رعایت شود.

4- امانت‌داری در مشاوره‌ی اسلامی

در مشاوره‌ی اسلامی، امانت‌داری در حد بالا است. اگر مراجعی به مشاوره‌ی مراجعه کرد و سرّش را بیان کرد و بیان سرّش را برای خارج از مرکز مشاوره بیان کرد، بدانند از حیطة‌ی مشاوره‌ی اسلامی خارج شده است؛ ولو زیر تابلوی مشاوره‌ی اسلامی باشد. نگهداری سرّ، یعنی اگر بین دو نفر باشد، اگر شخص سوم مطلع باشد، خلاف است و اگر بین سه نفر چهارم، حرام است. گاهی مراجعی که به مشاوره‌ی مراجعه می‌کند، او را امین صددرصد می‌داند و حرفش را می‌زند. وصف امانت‌داری مان را تقویت کنیم.

5- امانت‌داری پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله)

آقا رسول الله (صلی‌الله‌علیه‌وآله) بعد از حبیب الله و رسول الله، وصف امین الله داشتند؛ یعنی آن گستره و هیمنه‌ی مطالب علمی و عملی، توسط فرشته‌ی وحی بیان شد، ولی رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، [بر اساس روایت] «كَلِمَ النَّاسِ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ» [4] به هرکس مطابق ظرفیتش، مطالبی می‌فرمودند.]

6- لزوم یختگی علمی مشاور

در مقام وسعت نظری و فکری، هرچه علیم‌تر و حکیم‌تر باشیم، بهتر است. باید به قدر توانایی و استعداد دیگران حرف‌مان را بزنیم. باید برخورد ما با دیگران مادرانه برای طفل و نوزد باشد. مادر، انواع غذاهای زُمخت و غیر آن را می‌خورد، ولی آنچه شایسته‌ی بچه باشد، تولید می‌کند. مشاور می‌تواند معبّر نفس برزخی فردی را بفهمد و برای او تعبیر کند. امام صادق (علیه‌السلام) در جواب کسی که گفت: «خواب دیدم شیر می‌خورم»، فرمودند: «در فلان جا و فلان زمان، مطلب علمی برای تو اتفاق می‌افتد.»

7- عدم صدق مشاور اسلامی بر افشاءکننده‌ی اسرار مُراجع

اگر از این خصلت خارج شوند، ولو به اسم مشاوره‌ی اسلامی باشند، مشاور اسلامی نیستند. هم سرّ مشاور در راهکارهایش و هم سرّ مراجع در آسیب‌هایش، هیچ یک فاش نمی‌شود. نفس مشاور اسلامی، بهترین امانت‌دار این خصوصیات است.

8- حد و حدود شرعی افشاء مشکلات مراجعان در جلسات بین مشاوران

گاهی مشاوران در راهکارها و مشکلاتی که از مراجعان دارند، تبادل نظر دارند؛ مانند مشورت روان‌پزشکان و پزشکان. خوب است ماهانه یا هفتگی، مشاوران چنین نشست‌هایی داشته باشند. اگر در مقام کلیات باشد و تطبیق بر جزئیات باشد و اطلاعات فرد معلوم نشود، خوب است. مشاوران تا چه حدی لازم است مشکلات را باز کنند؟ مشاوران نمی‌توانند برخی مشکلات را باز کنند. برخی مشکلات در حیطه‌ی فحشاء است و باز کردن آن، اشاعه‌ی فحشاء است. لذا مُجاز به باز کردن مسأله نیستیم.

9- اضلاع مشاوره‌ی اسلامی

مشاوره‌ی اسلامی، سه‌سویه و سه‌ضلعی است: خدای حکیم، مشاوره‌ی که قرار است واسطه بشود و مراجعی که قرار است از او مشکلی رفع شود. در برخی مشاوره‌ها، مُراجع گرامی شوند و برخی مشاور محورند و مشاوره‌ی اسلامی، خدا باورانه است. خصلت خدا باوری در مشاوره‌ی اسلامی کاملاً باید رعایت شود. در این صورت بن‌بست نخواهد داشت؛ چرا که گفتیم نگاه انسان مؤمن به مسائل، شگفت‌انگیز است و همه را خیر می‌خواند. اگر برسیم که وجود حضرت حق خیر مطلق است و از خیر، جز خیر صادر نمی‌شود، چنین باوری خواهیم داشت. مشاوران باید خدا باوری خود را تقویت کنند.

[1]بحار الأنوار - ط دارالاحياء التراث، العلامة المجلسي، ج٧٩، ص١٣٩.

[2]الكافي- ط الاسلامية، الشيخ الكليني، ج٢، ص٥٢.

[3]بحار الأنوار - ط دارالاحياء التراث، العلامة المجلسي، ج٤٥، ص١١٦.

[4]حكم النبي الأعظم، محمدى رى شهرى، محمد، ج٢، ص٢٦٤.